

VÁLTSZOK A TERRORIZMUSBA

II.

A POLITIKAI MARKETING CSAPDÁJÁBAN

ABLAKA GERGELY

DEÁK PÉTER

GAZDIK GYULA

GYIMESI GYULA

HORVÁTH ÁTHA

JAKUS JÁNOS

KARDOS GÁBOR

KISS J. LÁSZLÓ

MAGYARICS TAMÁS

MOLNÁR FERENC

N. RÓZSA ERZSÉBET

PÓTI LÁSZLÓ

RÁZSÓ GYULA

SZABÓ LÁSZLÓ

SZABÓ JÁNOS

SZENTESI GYÖRGY

TÁLAS PÉTER

VINCZE HAJNALKA

VÁLASZOK A TERRORIZMUSRA II.

A politikai marketing csapdájában

MÁGUSSTÚDÍÓ

2006. Budapest

Szerkesztő:
TÁLAS PÉTER

A tanulmányok szövegét gondozta:

TAKÁCS JUDIT
PÓTI LÁSZLÓ

TARTALOM

Előszó	7
Bevezető helyett	
TÁLAS PÉTER: Kelet-Közép-Európa és az új típusú terrorizmus	11
Elméleti és jogi válaszok	
KISS J. LÁSZLÓ: A hiperterrorizmus és az „új” nemzetközi rend kialakulása	43
SZABÓ JÁNOS: A politikai és a kriminológiai megközelítések használata a terrorizmus értelmezésében	61
KARDOS GÁBOR: Vannak-e jogai a terroristáknak?	87
A globális aktorok válaszai	
MAGYARICS TAMÁS: Az Egyesült Államok nemzetbiztonsági politikája 2001. szeptember 11. után	101
VINCZE HAJNALKA: Az Európai Unió az „új típusú terrorizmus” kihívásával szemben	115
Regionális dimenziók	
GAZDIK GYULA: Izrael biztonságpolitikájának néhány jellegzetessége egy történelmi konfliktus tükrében	145
N. RÓZSA ERZSÉBET: A muszlim világ és a terrorizmus elleni harc	171
PÓTI LÁSZLÓ: A terrorizmus elleni harc és az átalakuló érdekszférák a poszt-szovjet térségben: Közép-Ázsia és a Dél-Kaukázus	205
ABLAKA GERCELY: Az iráni iszlám köztársaság és a terrorizmus: Irán útja a poli- tikai terrorizmustól a terror elleni harcban való passzív részvételig	225
SZABÓ LÁSZLÓ: Az al-Kaida és a délkelet-ázsiai kapcsolat	251

Felelős kiadó: MACUSTUDIO KKT.

Felelős vezető: FELMÉRY GYÖRGY

A kötet tervezése, előkészítése: SEIFLER BÉLA

Nyomdai kivitelezés: CHARTPRESS KFT.

A terrorizmus és a terrorizmus elleni küzdelem, mint a hadviselés új formája

DEÁK PÉTER: Aszimmetria – forradalom a hadviselésben	267
SZENTESI GYÖRGY: Terrorizmus különleges pusztító eszközökkel (A tömegpusztító fegyverek és a terrorizmus)	273
JAKUS JÁNOS: Az afganisztáni katonai akció mérlege	283
RÁZSÓ GYULA: A robbantásos (terror)cselekmények „kultúrtörténete”	305
HORVÁTH ATTILA: A közúti, vasúti és vízi közlekedés terrorfenyegettségének jellemzői	321
Magyar vonatkozások	
GYMESI GYULA – MOLNÁR FERENC: A magyar társadalom viszonya a terroriz- mus egyes kérdéseivel	339

ELŐSZÓ

2002-ben, többek között, azzal bocsátottuk útjára a *Válasszok a terrorizmusra, ahogy van-e út az afganisztáni „vadászattól” a fenntartható globalizációig* című munkánkat – amely jelen kötet előzménye és egyben a terrorizmusról tudományos igényű írott első magyar nyelvű publikáció volt –, hogy elemzéseinket „bizonyos értelemben ma még korainak és kockázatosnak tartjuk”. Azért fogalmaztunk így, mert a 2001. szeptember 11. után bekövetkező változásokat egyenlőtlen intenzitásúnak, mélységűket és irányukat tekintve pedig beláthatatlanoknak ítéltük. Az eltelt bő három és fél év több szempontból is igazolta akkori óvatosságunkat. Egyrészt az első sokkot követő félelem, hogy tudniillik a terrorista merényletek gyakorlatilag egyfajta harmadik világháborúvá változtatták mindennapjainkat, annak ellenére sem igazolódtak, hogy időközben Európában – Madridban és Londonban – is sor került nagyobb méretű terrortámadásokra. Másrészt, 2002 elején ki gondolta volna, hogy 2003 márciusában az Egyesült Államok részben épp a terrorizmus elleni harca hivatkozva egy olyan háborúba bonyolódik majd Irakban, melynek következtében Irak területére a nemzetközi terrorizmus egyik legfőbb terepévé válik, s ahol az amerikai katonai veszteségek napjainkban nagyságrendileg már megközelítik a szeptember 11-ei merényletek áldozatainak számát.

Az első kötet kiadása óta eltelt idő lehetőséget ad arra is, hogy sokkal hig-
gatabban ítéljük meg a terrorizmust, mint biztonságpolitikai problémát, s hogy
továbbgondoljunk és újrafogalmazunk néhány akkoriiban felvetett kérdést.

A legfontosabb higgadt következtetések egyike az – amint azt a kötetünk
Kelet-Közép-Európával foglalkozó, adatokban bővelkedő tanulmánya is meg-
fogalmazza –, hogy a terrorfenyegetettség mértéke az Egyesült Államokban és
Európában sokkal kisebb mértékű, mint ahogyan azt a politika és a média naponta
közvetíti felénk, szerte a világban pedig meglehetősen eltérő intenzitású. A jelen
tanulmánygyűjtemény tehát egyáltalán nem kívánja kiszolgálni a politikát ebben
a tekintetben (sem), sőt ellenkezőleg, arra szeretnénk felhívni a figyelmet, hogy a
nyugati politikai eliteknek a terrorfenyegetettség mantra-szerű enygetése helyett
vissza kellene térniük a valóságba, s végre helyi értéken kellene kezelniük ezt az
egyébként valóságos biztonságpolitikai problémát.

Az elmúlt időszak rámutatott arra is, hogy mennyire korlátozott a terrorizmus elleni küzdelem hatása akkor, ha csupán a terroristák és terrorszervezetek felszámolására irányul, s csak mellékes feladatnak tekinti a terrorizmus gyökereinek megszüntetését, köztük a terrorizmus számára a legkedvezőbb terepet biztosító működésképtelen államok stabilizálását. Azonban még az utóbbit szem előtt tartóknak is fel kell hívni a figyelmét arra, hogy szűk biztonságpolitikai szempontból a terrorizmus elleni küzdelem kulcskérdése nem a „működésképtelen versus demokratikus”, hanem a „működésképtelen versus stabil” állam kérdése. Az, hogy ezt a stabilitást demokratikusan vagy autoriter módon berendezkedő hatalom biztosítja-e, a legtöbb, terrorizmus által megfertőzött működésképtelen állam, illetve az ezek területén folyó terrorizmus elleni harc szempontjából – bármilyen lehangolóan hangzik is – másodlagos kérdés. Éppen ezért, alighanem hibát követnek el mindazok – sajnos, ezt bizonyítja Afganisztán, még inkább pedig Irak példája –, akik a működésképtelen államokban a terrorizmus elleni egyetlen gyógyírt a demokráciában látják, a terrorizmus elleni küzdelmet pedig egyfajta univerzális demokráciaexportként fogják fel. S még komolyabbat azok, akik ennek még fegyveres úton is hajlandók érvényt szerezni.

Végül nem hagyhatjuk szó nélkül az elmúlt időszaknak azokat a politikusi törekvéseit sem (különösen az Egyesült Államokban és Európában), amelyek szabadságjogok korlátozásával, vagy az erre való törekvéssel egyfajta egyensúlyarány-romlást teremtetek, illetve kívánnak teremteni a biztonság fokozása és demokratikus szabadságjogok megőrzése között. A kulcskérdésnek itt azt tekintjük, hogy a biztonság fokozását szolgáló intézkedésekkel párhuzamosan képesek lesznek-e a társadalomnak szigorítani a politika és a biztonságért felelős intézmények kontrollját. Folyamatosan ellenőrizhetővé válik-e például az, hogy a szabadságjogokat valóban csak és kizárólag a valós terrorfenyegetettség elhárítása érdekében korlátozzák, és szankcionálható lesz-e az, amikor a hatalom túllépi ezt a határt. Persze, lehet, hogy alaptalanul vagyunk bizalmatlanok, s akik ma az emberi jogokkal szemben a biztonság elsődlegességét hirdetik, előbb-utóbb rádöbbenek, hogy a demokratikus szabadságjogok minden lényeges korlátozásával tulajdonképpen a terroristák céljait teljesítjük be önmagunkon.

A szerkesztő

BEVEZETŐ HELYETT